

Ja til et nej til livet

ANMELDELSE / 09.01.20

Bernhards roman *Ja* er noget så aparte som tavs samtaleterapi udformet som en monolog.

Lasse Skjold Bertelsen

I slutningen af 1970'erne er *selvmordet* et uhyggeligt og aktuelt emne. I Tyskland er de venstreradikale terrorister Ulrike Meinhof, Gudrun Ensslin og Andreas Baaders selvmord i hver deres fængselscelle blevet genstand for tvivl og spekulation. Er der i virkeligheden tale om statsligt orkestrerede henrettelser, eller valgte de selv denne udvej? Året efter finder det koordinerede masseselv mord sted i eksillejren Jonestown, hvor over 900 af The Peoples Temple-kultens følgere under påvirkning af Messias-figuren Jim Jones drikker forgiftet saftvand. Denne tragedie sker blot en måned efter, at den østrigsk-fødte forfatter Jean Améry er blevet fundet død af en overdosis sovepiller to år efter udgivelsen af hovedværket *Hand an sich Legen – Diskurs über den Freitod* (på engelsk: *On Suicide*), der med et usentimentalt og præcist blik var en undersøgelse af ”den frivillige død”.

Alt dette er blot en skitsering af et stykke åndshistorie, der danner dystre baggrund for den seneste udgivelse i forlaget Sisyfos’ utrættelige arbejde med at gøre den vredladne Thomas Bernhards værk tilgængeligt på dansk. Romanen *Ja* foreligger som sædvanlig i oversættelse ved germanisten og digteren Søren R. Fauth, der i sit eget forfatterskab har berørt livets endeligt med sin seneste udgivelse fra 2018: *Digt om døden: En bog om min far*. Her metakommenterer Fauth sin oversætterpraksis med en henvisning til en af Bernhards beske konklusioner: »intet er mere overfladisk end at oversætte / siger Bernhard / den idiot!« Dette ressentiment er en dejligt tvetydig spejling af Bernhards eget sprog. For selvom Bernhards prosa er blevet beskrevet af både konceptkunstneren og forfatteren Nielsen og litteraturforskeren Mikkel Krause Frantzen som en slags Sandheden i bestemt form, subjektiv som den er med stort S for begge gloser, så er der i Bernhards skrift plads til adskillige overvejelser, der ikke nødvendigvis er fastholdt af et foregreb.

“ Bernhards prosa er ofte er blevet sammenlignet med musik, nærmere bestemt en forfinet form for fuga, men man kan måske lige så godt anskue de lange sætningers monomani som lystfuld tungetale eller masochistisk chikane

Ja er en monologisk historie fortalt af en naturvidenskabsmand. Fortælleren er ude af sig selv og befinder sig i sit livs krise, og bedst som han tænker at kunne støtte sig til sin ven, ejendomsmægleren Moritz, dukker der via Moritz' mellemkomst et interessant par op på egnen, på jagt efter en passende og ærværdig ejendom. Parret, en velhavende schweizer og dennes "livsledsagerske", der er af iransk æt, vækker fortællerens nysgerrighed, og snart er livsledsagersken, der skifter betegnelse til det mere majestætiske "perserinden", en samtalepartner på de intime vandreture. Dette skift er opløftende for historiens fortæller, ikke mindst i kraft af deres samtaler om komponisten Schumann og forfatteren Bernhards hoffilosof Arthur Schopenhauer. Man kan med sikkerhed sige uden at *spoil*e noget som helst, at dette er af afgørende betydning for den plagede fortæller, som "fortællingen" videre udvikler sig. Det hele er med livet som indsats.

Bernhards prosa er ofte er blevet sammenlignet med musik, nærmere bestemt en forfinet form for fuga, men man kan måske lige så godt anskue de lange sætningers monomani som lystfuld tungetale eller masochistisk chikane. Fortællerens ven, Moritz, kan næsten betragtes metapoetisk som en læser af Bernhards værk: »Jeg talte og talte og mishandlede, idet jeg uafbrudt talte til ham, Moritz på den nederdrægtigste måde. Men Moritz havde fundet sig i det hele, på samme måde som han ofte før havde fundet sig i gemene verbalmishandlinger fra min side fordi han fra begyndelsen ikke havde været uden sympati for mig.«

Jeg kan blot konkludere, at *Ja* er en pragtfuld tilføjelse til rækken af Bernhard-værker, der, efter den virkeligt morsomme *Mine priser* fra 2017, synker dybt ned i en snart konvergerende (især med sig selv), snart depressionstung alvor, som vil kunne både underholde og pirre såvel trofaste som nye læsere af Thomas Bernhard på dansk.

FAKTA

Thomas Bernhard, *Ja*, Sisyfos

